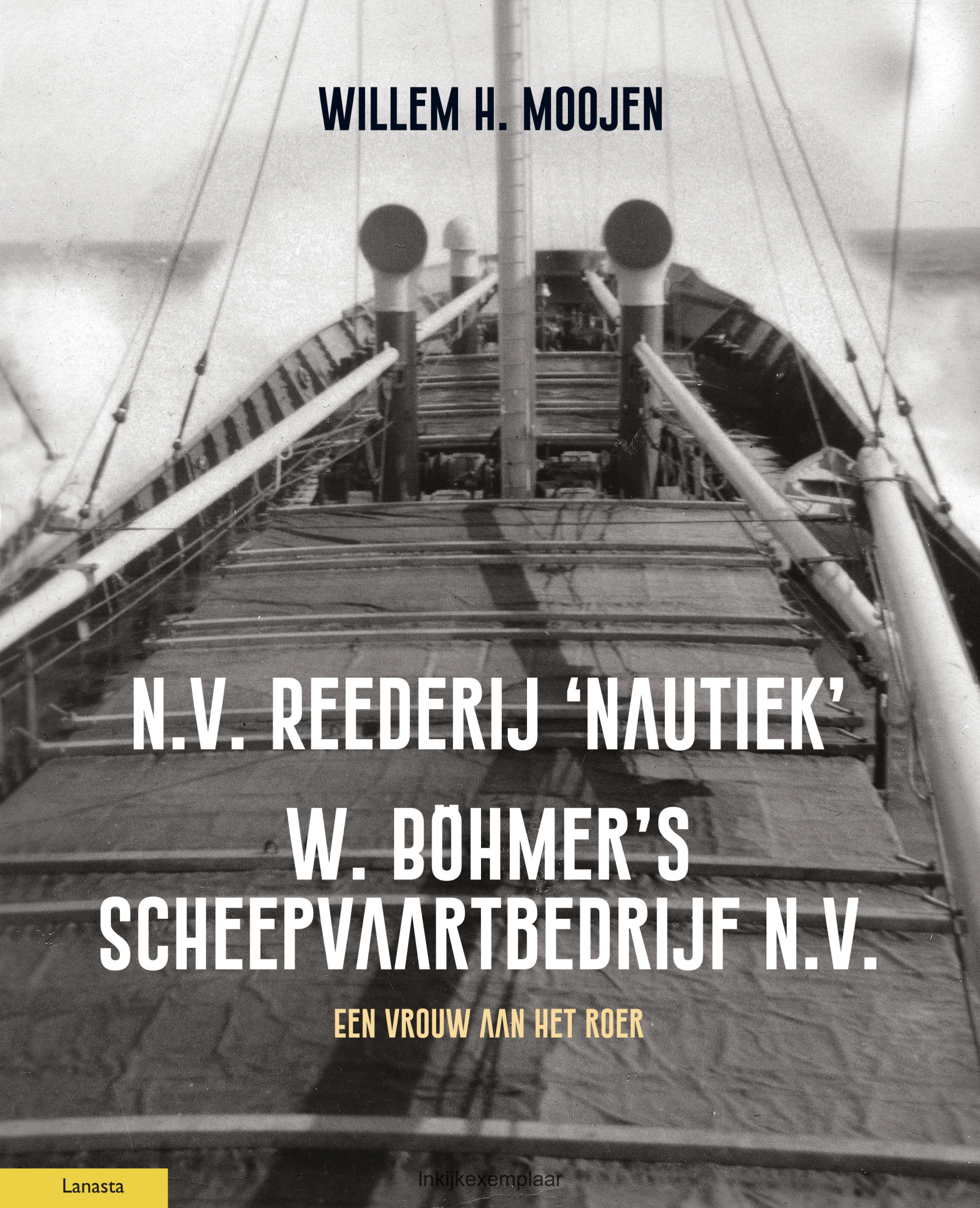

WILLEM H. MOOJEN

N.V. REEDERIJ 'NAUTIEK'
W. BÖHMER'S
SCHEEPVAARTBEDRIJF N.V.

EEN VROUW AAN HET ROER

Niet veel vrouwen stonden of staan aan het roer van een scheepvaartbedrijf in Nederland. Zeker niet in de jaren vlak na de Tweede Wereldoorlog. De eerste vrouw die het aandurfde deze taak op zich te nemen was Maria Böhmer-Teegelaar. Zij was vastbesloten na het overlijden van haar man Willibald Böhmer, het scheepvaartbedrijf voort te zetten en te leiden.

Over N.V. Reederij 'Nautiek', W.Böhmer's Scheepvaartbedrijf N.V. is nooit iets in boekvorm verschenen. Dit boek vertelt het verhaal over de oprichting van de rederij, het eerste schip wat in de vaart kwam, maar in de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter in beslag werd genomen, het voortzetten van het bedrijf, de toekomstplannen, nieuwbouwschepen, lijndiensten, time-charters en aan te lopen havens.

Het vaargebied van de rederij was aantrekkelijk voor jongelui die net gingen varen. Prachtige reizen naar het Middellandse zeegebied, de Levant, Noord-Afrika en het Caribisch gebied. Veel zeevarenden die zijn begonnen als matroos of derde machinist bleven jaren varen voor de rederij en klommen op tot eerste stuurman, eerste machinist of kapitein.

Het boek bevat een zeer gedetailleerde vlootlijst met hoofdzakelijk nooit eerder gepubliceerde foto's en andere illustraties.

*EEN AANRADER VOOR DIEGENE DIE GEÏNTERESSEERD
IS IN DE GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSE
KOOPVAARDIJ*

ISBN 978-94-6456-472-3

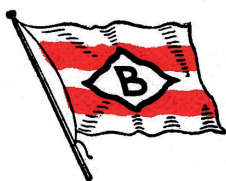

9 789464 564723

N.V. REEDERIJ 'NAUTIEK'

**W. BÖHMER'S
SCHEEPVAARTBEDRIJF N.V.**

EEN VROUW AAN HET ROER

De 'Leonard Böhmer' op weg voor de technische proefvaart op de Noordzee. Foto Hans Steinmeier/Anefo, Nationaal Archief, CCO.

N.V. REEDERIJ 'NAUTIEK'
W. BÖHMER'S
SCHEEPVAARTBEDRIJF N.V.
EEN VROUW AAN HET ROER

WILLEM H. MOOJEN

Lanasta

inkijkexemplaar

Lanasta

ISBN: 9789464564723
E-ISBN: 9789464564730

NUGI: 465
1e druk, maart 2025
© Copyright 2025
Walburg Pers / Lanasta

Vormgeving: Jantinus Mulder
Druk: BALTO print, UAB

Dit boek is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Noch de auteur, noch de uitgever aanvaarden enige aansprakelijkheid die mogelijkerwijs rechtstreeks of indirect kan voortvloeien uit eventueel toch voortkomende onjuistheden door tijdsverloop en/of andere oorzaken in deze uitgave.

www.walburgpers.nl/lanasta

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© All rights reserved.

All correspondence regarding copyrights, translation or any other matter can be directed to:
Lanasta, Nieuwe Prinsengracht 89 ,
1018 VR Amsterdam (NL)

Inhoud

7 Voorwoord

9 De oprichting

- 10 Op eigen benen
- 13 Eerste schip
- 14 In beslag genomen
- 15 Herstelbetalingsschip
- 16 Vastbesloten om het rederijbedrijf voort te zetten
- 18 Nieuwbouw
- 20 Blick gericht op de toekomst
- 23 Vereenigde Nederlandsche Kustvaartbelangen
- 24 Langdurig in charter bij de KNSM
- 25 Frans-Afrika Senegal Express Lijn N.V. 'Fasel'
- 25 In de praktijk het vak geleerd
- 26 Concurrentie van onze oude afgedankte schepen
- 26 Ik houd niet van zeereizen
- 27 Zoon Wiebold in het bedrijf
- 27 Overgenomen bouwcontract
- 29 Nieuwe motoren en gemoderniseerde accommodatie
- 29 Böhmer Lines
- 29 Lignes d'Etoile Blanche
- 30 Zwarte lijst
- 31 Willi Böhmer verlengd
- 32 Zilveren jubileum
- 32 Atlantic Lines
- 32 Rondreizen in het Caribisch gebied
- 35 Holland-Ierland Lijn
- 35 Drie nieuwe schepen
- 35 Charterreizen
- 36 Het einde van een rederij met een vrouw aan het roer

Omslag: Overkomend water op dek en luiken van de 'Marietje Böhmer' op weg naar Casablanca in 1953. Foto Willem Moojen.

Achterzijde:

Boven: De 'Willi Böhmer' voor verlenging in Zaandam, waar een lading hout werd gelost. Foto Willem Moojen.

Midden: Met de hand ingekleurde foto van de 'Daje Böhmer' varende in het Engels Kanaal begin jaren vijftig. Foto Skyfotos Ltd., New Romney.

Onder: Maria Koole-Teegelaar doopte op 22 oktober 1966 de 'Marietje Böhmer', het vierde schip dat naar haar vernoemd was.

Foto Joop van Bilsen, Nationaal Archief/Anefo, CCO.

Eerste stuurman Leo Moojen, vader van de auteur, zit links met een collega op een bolder op de kade voor de 'Wiebold Böhmer' in Casablanca op 23 september 1952. Vlak voor vertrek naar Port Lyautey eveneens in Marokko. Deze havenstad is sinds 1956 beter bekend als Kenitra. Foto Willem Moojen.

137 Mijn reis als koksmaat op de Wiebold Böhmer juli - augustus 1962

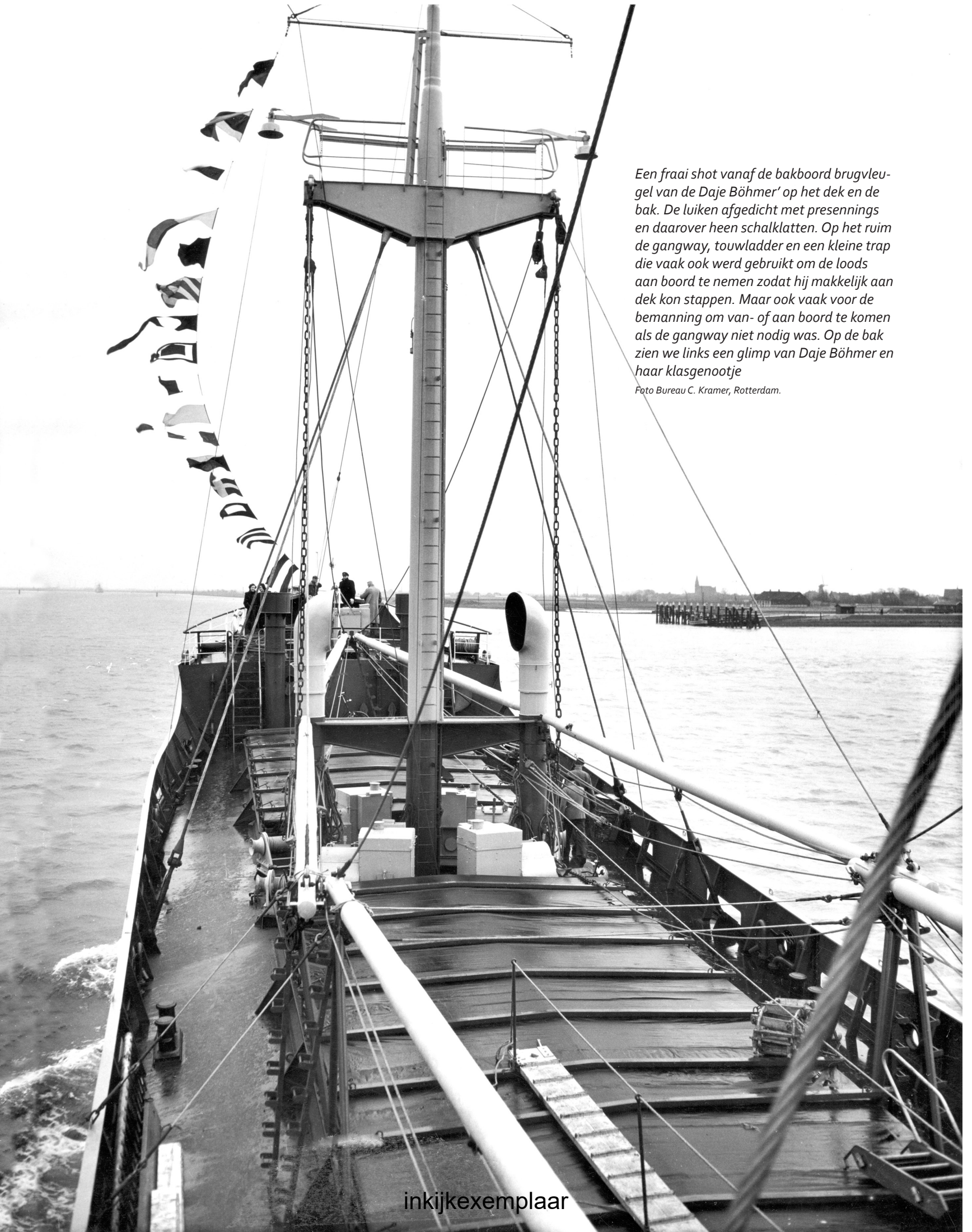
- 137 Waarom
- 137 Er moest nog wat geregeld worden
- 138 Reisschema
- 138 Het schip en de bemanning
- 139 Mijn leven aan boord
- 140 Oporto in Portugal
- 142 Gibraltar en het postbootje
- 142 De eerste stuurles
- 142 Mijn doorsnee werkuren
- 143 Waarom een leerlingkok gewenst was
- 143 La Valletta op Malta
- 144 Dekdouche
- 146 Smokkelen
- 146 Je moet wel gewoon je werk doen
- 146 Limassol en Famagusta op Cyprus
- 147 Tel Aviv en Haifa in Israël
- 148 Enkele van de belevenissen die me bijgebleven zijn:
- 149 Verse zelfgemaakte kroketten
- 151 De laatste les in Tanger: luisteren naar de mensen met ervaring.
- 151 Olhaõ in Portugal
- 152 Rotterdam

37 De vloot

- 37 Marietje Böhmer
- 46 Bergen
- 47 Marietje Böhmer
- 50 Daje Böhmer
- 67 Wiebold Böhmer
- 76 Marietje Böhmer
- 88 Frans Böhmer
- 97 Willi Böhmer
- 106 Marietje Böhmer
- 115 Annemarie Böhmer
- 125 Leonard Böhmer

De 'Daje Böhmer' ligt voor reparatie bij de Amsterdamsche Droogdok Maatschappij in 1957. Foto Willem Moojen.

Een fraai shot vanaf de bakboord brugvleugel van de Daje Böhmer' op het dek en de bak. De luiken afgedicht met presennings en daarover heen schalklatten. Op het ruim de gangway, touwladder en een kleine trap die vaak ook werd gebruikt om de loods aan boord te nemen zodat hij makkelijk aan dek kon stappen. Maar ook vaak voor de bemanning om van- of aan boord te komen als de gangway niet nodig was. Op de bak zien we links een glimp van Daje Böhmer en haar klasgenootje

Foto Bureau C. Kramer, Rotterdam.

VOORWOORD

De 'Frans Böhmer' links vooraan siert een ansichtkaart van Genua. Het schip voer toen in charter voor de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij N.V. en werd ingezet op het lijnennet van de KNSM van Noordwest-Europa naar Frankrijk, Middellandse Zee, Levant en Noord-Afrika. De haven van Genua behoort tot één van de mooiste havens van Europa. De kaart toont op de voorgrond de verhoogde weg door de stad, de Via Gramsci. Collectie auteur.

Niet veel vrouwen stonden of staan aan het roer van een scheepvaartbedrijf in Nederland. Zeker niet in de jaren vlak na de Tweede Wereldoorlog. De eerste vrouw die het aandurfde deze taak op zich te nemen was Maria Böhmer-Teggelaar. Zij was vastbesloten na het overlijden van haar man Willibald Böhmer, het scheepvaartbedrijf voort te zetten en te leiden.

Over N.V. Reederij 'Nautiek', W.Böhmer's Scheepvaartbedrijf N.V. is op twee korte interviews na met de eerste vrouwelijk reder in Nederland, nooit iets geschreven of gepubliceerd. Dit boek vertelt in het kort het verhaal over de oprichting van de rederij, het eerste schip wat in de vaart kwam, maar in de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter in beslag werd genomen, het voortzetten van het bedrijf, de toekomstplannen, nieuwbouwschepen, lijndiensten, time-charters en aan te lopen havens.

Het vaargebied van de rederij was aantrekkelijk voor jongelui die net gingen varen. Prachtige reizen naar het Middellandse zeegebied, de Levant, Noord-Afrika en het Caribisch gebied. Veel zeevarenden die zijn begonnen als matroos of derde machinist bleven jaren varen voor de rederij en klommen op tot eerste stuurman, eerste machinist of kapitein.

Het boek bevat een zeer gedetailleerde vlootlijst met hoofdzakelijk nooit eerder gepubliceerde foto's en andere illustraties.

Willem H. Moojen
Beverwijk, november 2024

Aan de statige Parklaan hadden veel scheepvaart gerelateerde bedrijven hun kantoor. We zien de panden nummer 32 tot 38. Willibald Böhmer had zijn kantoor twee panden verder naar rechts. Op nummer 36, het pand met de vlag, was het Duits Consulaat gevestigd.

Foto Herbert Behrens/Anefo, Nationaal Archief, CCO.

Op de Parklaan 42 was ook Intertransport, Internationale Transport-, Cargadoors- en Handel Maatschappij N.V. gevestigd. Advertentie van Intertransport in de Maasbode van 11 juli 1939. Het bedrijf adverteerde in die tijd in tal van kranten. Veel schepen, geladen met kolen, die de Rotterdamsde haven aanliepen in de jaren dertig van de vorige eeuw werden behandeld door Intertransport. Collectie auteur.

DE OPRICHTING

N.V. Reederij 'Nautiek' werd opgericht op 7 februari 1938 als W. Böhmer's Scheepvaartbedrijf N.V. De Nederlandsche Staatscourant maakte melding in het Rotterdamsch Nieuwsblad van 1 maart 1938 van het volgende; De Ned. St. Crt. No,41 bevat de akten van oprichting van hier ter stede gevestigd Naamlooze Vennootschap. W. Böhmer's Scheepvaartbedrijf. Kapitaal f 50.000, verdeeld in 100 aandelen van f 500, waarvan 20 geplaatst en volgestort. Directeur de heer W.J. Böhmer alhier. In maart 1938 werd het bedrijf ingeschreven in het Handelsregister in Rotterdam.

Willibald Johann Böhmer (24-03-1905) was de zoon van Johann Böhmer (1875-1969). Zijn vader van beroep meesterschilder kwam uit Hörlasreuth in Ober Franken en verhuist naar de havenstad Emden in Oost Friesland, waar hij zijn

FAMILIENAAM: *Böhmer*
 Voornamen: *Willibald Johann*
 Geboren te: *Emden* den: *24/3/05*
 Beroep: *Kaufmann* Werkzaam bij: *N. V. Rijn Transport & Handel*
 Kerkgenootschap: *Ev.* Burgerlijke staat: *POL*
 Getuigd met: *gennaturaliseerd bij Wet van 8. 4. 37 tot 12. 6. 1906 tot Nederland.*
 Kinderen:
 1. geboren te den
 2. " " "
 3. " " "
 4. " " "
 5. *1945 Dorothea Johanna Böhmer 16/11/1945 Rotterdam 3 B1. Schippers*
 Woonplaats: *Van der Waerden 145 bij Böhmer*
 Ingeschreven den: *8 JAN. 1929* komende van: *Emden*
 Afgeschreven den: naar
 Nationaliteit: *Duitse* *a 12/1/195/55 naturalisatie* *a 12/1/208/1936 afges. naturalisatie.*
 Model 90. 3000. 6-28

Buitenlanders die zich in Nederland wilden vestigen werden bij aankomst geregistreerd bij de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (vroeger Vreemdelingenpolitie genoemd). Deze afdeling deed onder andere onderzoek naar de identiteit en de verblijfsrechtelijke status van vreemdelingen. Willibald Böhmer, werd na aankomst in Nederland op 3 januari 1929 keurig geregistreerd met het adres waar hij verbleef, beroep, hier nog koopman, en waar hij werkzaam was. In dit geval de Rijn Transport & Handel Maatschappij. Soms ook wel geschreven als Rhein Transport & Handel Maatschappij.

Foto Gemeente Rotterdam (Stadsarchief) CC-O.

Uit het Handelsregister
 Firma J. Bakker, Diephuisstraat 38, Groningen, scheepsbevrachting voor binnen- en buitenland. Venn.: J. Bakker en J. N. Stütterheim. Nieuw ingeschreven.
 W. Böhmer's Scheepvaartbedrijf N.V., Parklaan 42, Rotterdam. Dir.: W. J. Böhmer. Maatsch. kap. f 50.000, waarvan geplaatst en gestort f 10.000. Nieuw ingeschreven.

Scheepvaart van 16 maart 1938 maakte melding uit het Handelsregister dat W. Böhmer's Scheepvaartbedrijf N.V. aan de Parklaan 42 in Rotterdam was ingeschreven. Collectie auteur.

latere vrouw Daje Wurpts (1879-1924) leerde kennen. Willibald was werkzaam bij Kauffahrt Seereederei Adolf Wiards & Co. in Hamburg, maar gestationeerd in Emden. Door Wiards werd hij naar Nederland gezonden en ondergebracht als scheepsagent vanaf 3 maart 1929 bij een bedrijf aan de Parklaan in Rotterdam. Later zou hij ook werkzaamheden verrichte als cargadoor en zich opwerken tot procuratiehouder. Frans Böhmer, de jongste zoon, meent zich te herinneren dat het wellicht de Rijn Transport & Handel Maatschappij was,

scheepsagenten en cargadoors Dit is juist omdat dit bedrijf gevestigd was in het herenhuis op de tweede verdieping aan de Parklaan 42. Het kantoor behandelde onder andere de schepen van rederij F. Laeisz GmbH uit Hamburg, bekend om zijn grote viermast-barken (Flying P-Liners). Het bedrijf hield zich ook bezig met transporten van ijzererts uit Narvik in Noorwegen. Tevens waren er kontakten met N.V. Alpina Scheepvaart Maatschappij (Schellen Scheepvaart & Bevrachting N.V.) in Rotterdam.

De oprichter van W. Böhmer's Scheepvaart-bedrijf N.V., Willibald Johann Böhmer.

Foto Gemeente Rotterdam (Stadsarchief) CC-O.

Willibald woonde vanaf dat hij in Nederland was op verschillende adressen. Vanaf 3 januari 1929 tot 29 oktober 1931 stond hij ingeschreven op de Claes de Vrieselaan 145 B waar hij een kamer huurde. Vervolgens verhuisde hij naar de Heemraadsingel 329 A, waar hij een kamer huurde van 29 oktober 1931 tot 4 augustus 1933. In deze straat verhuisde hij nog tweemaal. Vanaf 4 augustus

1933 tot 7 september 1933 betrok hij een kamer op nummer 95 en woonde hij van 7 september 1933 tot 4 september 1934 op de Heemraadsingel 202. Op 4 september 1934 verhuisde hij naar de Rochussenstraat 381 A waar hij verbleef tot 23 juni 1937.

Na het oprichtten van zijn eigen scheepvaartbedrijf, was zijn rederij tijdelijk nog gevestigd op de tweede verdieping van het herenhuis aan de Parklaan 42, waar Böhmer een gedeelte van de verdieping huurde wat werd ingericht als kantoor.

In het pand op de Parklaan 42 was ook Intertransport, Internationale Transport-, Cargadoors- en Handel Maatschappij N.V. gevestigd. Met dit in 1933 opgerichte bedrijf waarvan de directie werd gevoerd door J.J.W.M. de Poorter uit s' Gravenhage en J.W.J. Slinkert uit Hilligersberg werden ook zaken gedaan met de Rijn Transport & Handel Maatschappij. Intertransport hield zich bezig met de handel in kolen en ertsen, later ook in mangaan en grafiet. Tevens was op dit adres gevestigd Lexzau, Scharbau & Co's Scheepvaartbedrijf N.V., scheepsagenten en cargadoors, alsmede de Noordhollandsche Financieele Maatschappij en R. Gransberg, een fabrikant.

Op eigen benen

Op het kantoor van de Rijn Transport & Handel Maatschappij aan de Parklaan 42 leerde Willibald, Maria Teegelaar (25-12-1911) kennen die daar als secretaresse werkte. Zij zou nog een reis in de zomer van 1936 maken met het in 1920 gebouwde motorschip 'Passat' naar Narvik. De 10.750 ton metende 'Passat', eigendom van Kauffahrt AG in Bremen was op 30 juni 1936 onder dezelfde naam verkocht aan AG für Handel und Verkehr in Emden en liep geregeld Rotterdam aan.

Op 8 april 1937 zou Willibald het Nederlands staatsburgerschap krijgen en niet veel later op 23 juni 1937 zouden ze in het huwelijk treden in Rotterdam. Na haar huwelijk met Willibald kon Maria niet meer in dienst blijven van het bedrijf, zoals in die tijd gebruikelijk was voor werkende vrouwen. Het echtpaar zou verhuizen naar de Statensingel 124 C in Rotterdam met kantoor aan huis.

Onder:

Na aankomst in Nederland verbleef Willibald Böhmer van 3 januari 1929 tot 29 oktober 1931 op het adres Claes de Vrieselaan 145 B in Rotterdam. De foto toont deze laan in 1936. Collectie Stadsarchief Rotterdam.

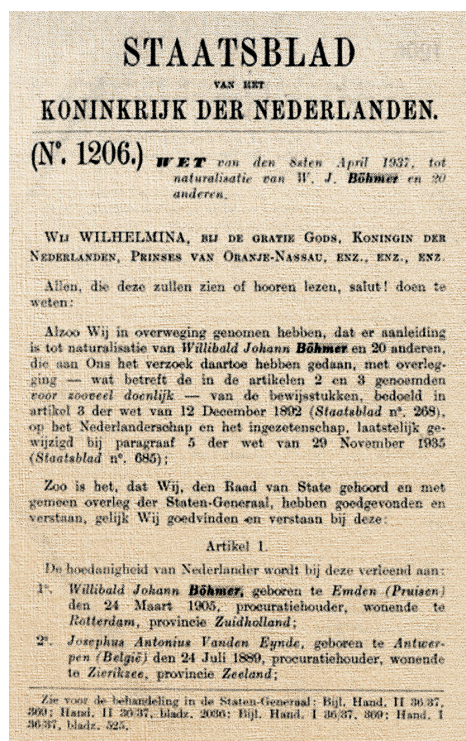
Op de Heemraadsingel in Rotterdam woonde Willibald Böhmer op drie huisnummers van 29 oktober 1931 tot 4 september 1934. We zien de panden Heemraadsingel 208-210 in 1967. Willibald woonde een jaar op nummer 202, drie huizen naar links.

Fototechnische Dienst Rotterdam, Gemeente Rotterdam (Stadsarchief) CC BY 4-o.

Van 4 september 1934 tot 23 juni 1937 woonde Willibald op de Rochussenstraat 381 A, waar ook de Hervormde Schippersraad zijn kantoor had. De foto toont het pand op de begane grond met vlag en bord met het logo van de Schippersraad in juni 1948.

Foto François Henry van Dijk, Gemeente Rotterdam (Stadsarchief) CC-O.

Na hun huwelijk vestigden het jonge echtpaar zich aan de Statensingel 124 C in Rotterdam met kantoor aan huis. De foto toont de Statensingel in de winter met het woonhuis van de familie Böhmer, verscholen achter de boom in het midden van de foto.

Foto Ary Groeneveld, Gemeente Rotterdam (Stadsarchief) CC-O.

Adolf Wiards werd gedwongen zijn belangen in Nederland af te sluiten. Onder het motto 'Heim ins Reich', dit was een politieke leuze van de Duitse nationaalsocialisten. Met de leuze werd bedoeld dat etnische Duitsers in Duitsland zouden moeten leven. Letterlijk

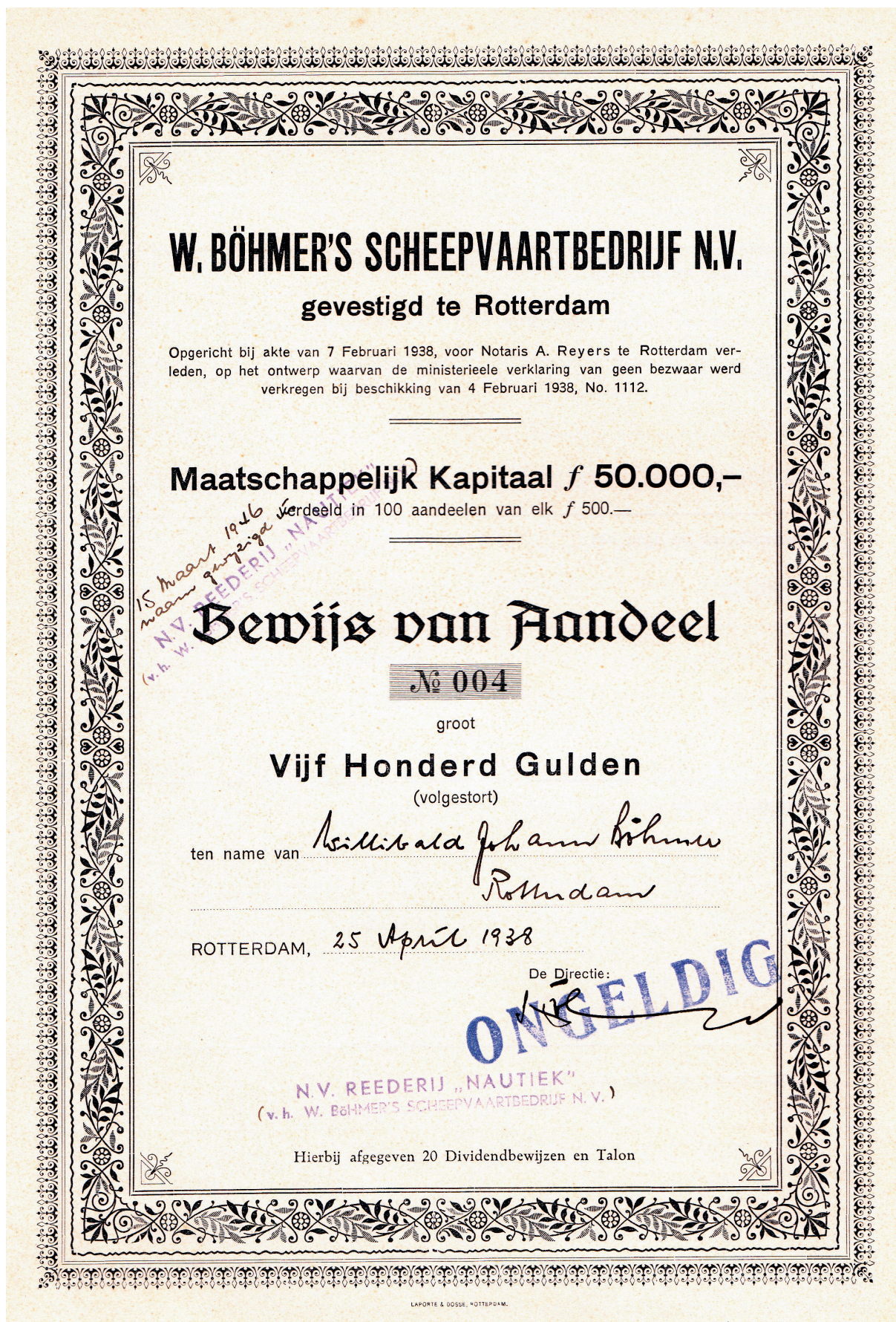
betekende het dat het huis van iedere Duitsprekende in het Duitse rijk moest staan. Maar het ging natuurlijk ook om Duitse belangen veilig te stellen zoals kapitaal in bedrijven en persoonlijk geld.

Willibald besloot toen zelf een schip te bestellen. Frans Böhmer denkt dat het mogelijk mede gefinancierd zou zijn door Wiards. W. Böhmer's Scheepvaartbedrijf N.V. was een feit.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden. No. 1206 Wet van den 8sten April 1937, tot naturalisatie van W.J. Böhmer en 20 anderen. De hoedanigheid van Nederlander wordt bij deze verleend aan: Willibald Johann Böhmer, geboren te Emden (Pruisen) den 24 Maart 1905, procuratiehouder, wonende te Rotterdam, provincie Zuidholland. Collectie auteur.

Bewijs van Aandeel
van W. Böhmer's
Scheepvaartbe-
drijf N.V. groot vijf
honderd gulden ten
name van Willibald
Johann Böhmer,
gedateerd 25 april
1938.

Archief Frans Böhmer.

Eerste schip

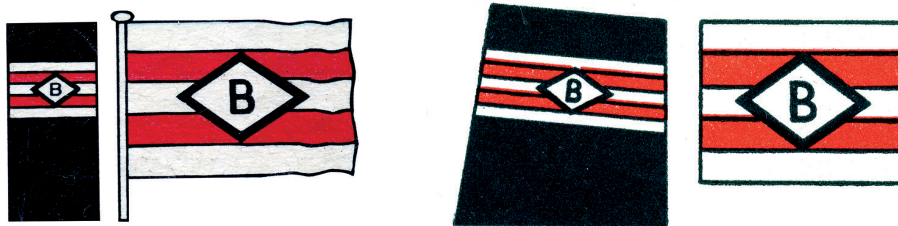
Het eerste schip werd besteld op 12 maart 1938 bij A.Vuyk & Zonen in Cappel aan den IJssel. Op 1 september 1938 werd de 'Marietje Böhmer', vernoemd naar zijn vrouw, die het schip ook doopte te water gelaten. Drie latere schepen van de rederij zouden deze naam ook voeren. Twee dagen na de proefvaart op de Nieuwe Waterweg op 8 februari 1939 vertrok de 'Marietje Böhmer' naar de Vulcaanhaven in Vlaardingen waar kolen werden geladen voor Oporto in Portugal waar de coaster op 16 april arriveerde. Vandaar vertrok het schip op 21 april naar Marans in Frankrijk.

De al eerder genoemde Rijn Transport & Handel Maatschappij trad op als agent en cargadoor voor de 'Marietje Böhmer' in de periode dat Böhmer kantoor hield aan de Parklaan.

Vanaf de dag dat de 'Marietje Böhmer' in de vaart was, had de jonge reder Böhmer zijn bevrachtingszaken al goed op orde. Het schip zou het hele jaar varen.

Proefvaart van de eerste 'Marietje Böhmer' op 8 februari 1939 op de Nieuwe Waterweg.

Foto Bureau C. Kramer, Rotterdam.

De schoorsteen-kleuren van N.V. Reederij 'Nautiek' zijn afgeleid van de kleuren van de stad Emden, geboorteplaats van Willibald Johann Böhmer. Links laat de rechte schoorsteen zien van de eerste en tweede 'Marietje Böhmer' en rechts een wat meer gestroomlijnde schoorsteen van de jaren daarna.

Collectie auteur.

Een door weer en wind verweerd petemblem van de rederij. De pet wordt nog steeds gedragen wordt door Frans Böhmer tijdens zeiltochten.

Foto Frans Böhmer.